„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браћеМ. Поповића.

БРОЈ 48. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 27. МАРТА (8. АПРИЛА) 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Београд 26. марта. Кнежевим указом постављени су: Јован Ристић за саветника, но да и на даље министар остаје, Милован Спасић начелник, Туцаковић префект за саветнике, Каљевић за начелника финансије, Милован Јанковић за управника фондова.

(Овај нам је брзојав стигао доцне за прошли број нашег листа. --- У.)

У ОЧИ УСКРСА.

Тамно је и суморно на политичном обзиру, баш као што беше оног црног дана, кад су спаса људи и света на крст разапињали. Под притиском тог сумора прислушкује европска светина муке и страдања хришћанских народа на балканском полуотоку. Тамо данас измет људски — пород турски на муке мање понос и достојанство човеково, развитак и слободу народа. Тамо се измишљавају муке, које ће не само умртвити слободу народну, него је уједно и ругли и срамоти изметнути, баш као што хтедоше спаса људског распећем да посраме и окаљају. Тамо се данас пљује у лице божанственој ћерци слободе и правде, а разбојници народни, џелати Српства и Славенства гоне народ, да сам носи на губилиште онај крст, на који ће га да разапну.

У тешким мукама заискао је народ српски пехар чисте воде са извора правде и правице светске. Место тога пружила му је европска дипломација пехар жучи под именом реформе турске, ал' не да му ублажи самртне боле, него да то буде напитак милостињски, да га опије и тако у самртни санак уљуља. Но хвала величини нарави српске, народ је одбио ту дипломатску понуду, јер недоликује јунаку, да се таким средством послужује, које се даје обичним грешницима. Народ се српски одлучио, да гине, ако се гинути мора, ал' у подпуној свести, јасним духом и погледом. И џелати су српски скинули ризе народне, да их после међу собом поделе. Ено је питома земља Херцегова данас пустош сама. Нема куће ни кућишта тамо, осим нешто око Мостара и Љубушке. Поља су необрађена, стада уништена, цркве и станови попаљени. Четир петине од те земље права је пустиња, а последња петина предаће се скорим истој судбини. Народ се сам разбегао „куд дрвету, куд камену.“ У Црној се Гори склонило 80.000 херцеговачке нејачи, у Далмацији 25.000, а од глади, болетице ил крвничког ханџара угинуло је 35.000. Под оружем је још 6000 херцеговачких дичних осветника. У кратко, од 150,000 српских становника у Херцеговини, што је било пре рата, живе сада тамо од прилике само 4000 душа, и то већим делом по пећинама и гудурама свог кршног завичаја, камо погана рука допрети неможе.

Па тако је скоро и у поносној Босни. Око Ливна, Бихача, Мајдана, Брода, Бањалуке и Травника тако је готово као по опустелој Херцеговини. На 100.000 пребегле нејачи потуца се по троједној краљевини од „немила до недрага“. Ту неузимамо у рачун онај велики број, који је у кнежевини Србији уточишта потражио. Па и у Старој Србији није боље. Оданде је досад већ испод турског јатагана избегло у Црну Гору на 12,000, а у Србију око 30.000 душа. Ти бројеви најбоље сведоче, колико је растргнуто тело народно, колико је голем јад народа српског, чија страдања вековима трају.

И покрај свих тих мука, народу српском предочава се уједно и онај призор људске нискости ил глупости, којег је гледао богочовек, кад је на крсту разапет био. Мора да слуша глупе поруге и пакосно титрање безобразне светине, која се цивилизованом назива. „Кад си син божји, нека ти дође отац твој, па нек те ослободи, ако хоће! Помози себи, кад си свемоћан, сиђи с крста, па да верујемо у тебе!“ При таким поругама помрчало је и самом богу у души, разапет Христос пао је неко време у очајање и помишљао је, еда ли је вредно било за тако ниски род страдати и умрети! Но то очајање није дуго трајало, на скоро је победу ликовала племенитија страна у души му, и Христос је у мукама својим гледао небу у висине, заборављајући на прашни призор, који се доле чело ногу му приказивао.

И српски народ могао би пасти у то очајање, слушајући поруге, које му се на главу бацају, кад се бори у мукама. Српски је народ стајао јуначки и с пожртвовањем на међи између азијске суровости и европске образованости. Добар део те културе светске очувао је наш народ својим самопрегоревањем од азијске дивље навале. Па сад му у горком његовом часу, кад су јади меру преврщили, та Европа враћа за све то поругу и подемеј у награду! Не би чудо било, кад би у очајном бесу посумњао тај народ, еда ли је вредно било заложити све благо своје на земљи зарад обране хришћанске слободе и људског напредка? Па ипак, покрај свега тога остаје српски народ постојан у својој одности према напредку људском, према божанственој слободи и правди.

Том својом истрајношћу и постојаном вером у победу велике идеје, освојиће српски народ бољу будућност себи, стећи ће вечност у повесници светској. Очајање би га упропастило за навек, таки расположај био би гори од свих мука, на које га џелати међу. Овако пак одвалиће се она камена плоча, која почива толико векова над гробом државе српске и народ ће ускрснути у слави и величини својој. Све невоље и страдања би ће премалена према оној сјајности, која ће му се отворити.

Та су страдања истина дуговечна и мучно је чекати на народни ускрс тако дуго. У тим часовима и ђаво се приближује, да искушава старог паћеника. Тај је ђаво у самом народном крилу, који га одвраћа од праве стазе, која општем спасењу види. Злим душима и себичњацима, који се успеху тренутном клањају и којих у сваком народу имаде, расту обично рогови у тешким данима народног искушења. Но за то треба, да народ српски нађе у чистоти савести своје оног анђела, који ће га сачувати од искушења, који ће спасти од руба пропасти, камо га сатана хоће да наведе. То другим речима значи, да Српство на балканском полуотоку треба да истраје у својој борби без обзира на невоље и јаде тренутне. Јесу големи јади, али ваља помишљати, да се по ту цену вечност осваја, да се отвара небо, да се ствара велика и сјајна будућност народна. Та је помисао довољана, па да одржи народ у постојанству, да неклоне духом и тако, да се спасе и — ускрсне.

А неће већ више за дуго ни та страдања потрајати. Све су прилике, да ће се по истеку најновијег примирја одпочети даља непријатељства између Срба и Турмка. Црногорци се на све стране за нове бојеве спремају. Абер дају и у Херцеговину и у Арбанашку. Још мало, па ће припуцати пушке и засијати ножеви. То ће бити светле тачке у тамној ноћи тешког страдања српског. Народ је у Босни и Херцеговнни одлучио, да гине, ако гинути мора, ал не под знаком срама и поруге, већ као јунак с мачем у руци. Под тим знаком победиће ил пропасти славно. Тек на гаришту српских покрајина могао би непријатељ народни дивљи пир пировати, ал и то би гариште остало за вечну успомену оног народа, који је толико племенитости и пожртвовања показао. Па и из тог пепела поникла би једном златна слобода људска, која би разагнала таму робовања из тог завичаја, која би осветила садање соколове српске, разгонила на четир стране тлачитеље светиње људске и тако пробудила нов живот за сретнија поколења.

Но срећа јуначка послужиће народу српском, те ће уместо славне пропасти победа да дође, уместо смрти народни ускрс. Прилике нас не варају, и народ ће српски моћи на скоро казати за своја страдања: „Свршено је!“ После толике беде и тако мучне борбе наступиће светлији дани и расточиће се врази српски. Дао би бог и срећа јуначка, да скорим загрме топови на балканском полуотоку и да се попут те грмљаве захори сретна песма, која ће се из народног јаука преливати у радосно клицање из таме тужне прошлости у светлију будућност, којаће бити — радосна песма ускрса народног!

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Имамо важну вест да прибележимо. Из Берлина се јавља, да је *Бизмарк поднео своју оставку*. Разно се проноси о томе, е да ли ће цар немачки примити ту оставку или не. Толико је пак извесно већ сада, да Бизмарк иде на једногодишњи *допуст*. Дал ће тај допуст бити предтеча коначног одпуста „гвозденог канцелара“ тог? У обавештеним круговима гласа се, да Бизмарк неће примити послове по истеку допуста.“ Већ се спомињу имена наследника немачког државног канцелара. Међу тима је Рајс, гроф Штолберг, кнез Хохенлоје и — Молтке. То су у главном вести, које до сад допреше до нас о кризи у Немачкој.

Како је одступање Бизмарково од преголемог замашаја, то се наравно намеће питање, због чега управо одступа Бизмарк у овако важном добу? Како прави узроци бар за сад још нису познати, то је отворено поље најразноврснијим комбинацијама. Природно је, да неки тај велики догађај доводе у свезу са источним питањем. Нашем је читалачком свету познато, како је Игњатијев при повратку свом изненадно позван из Берлина у Петроград тек што је имао први разговор с Бизмарком, а овамо се мислило у напред, да ће тамо неколико дана пробавити. Вели се да Бизмарк није пристао на предлоге руске у источним стварима. Познато је, да је Бизмаркова „реалка политика“ у томе, да Немачка није што се источног питања тиче у првом реду заинтересована, да јој дакле интереси прописују политику пасивне неутралности у том питању.

Познато је даље и то, да је Бизмарк гарантовао Аустро-Угарској интегритет за сваки могући случај.

Док је источно питање било у стадијуму дипломатском, дотле се могао Бизмарк држати том политиком лавирања. Међу тим се сад већ са протоколом изишло из тог стадија и догађаји блиски гоне на одлуку. Бизмарк је, вели се, морао своју боју показати. Та је боја била против активне политике, која би ишла у корист Русије. Но немачки цар нехтеде да навуче на себе прикор, да је неблагодаран према Русији, која му је припомогла до толике славе и величине. Знао је, шта је све пожњела Аустрија због своје неблагодарности према Русији. И због тога је волео жртвовати и Бизмарка, неже ли замерити се Русији. Наравно ми све ово бележимо као комбинацију. Толико стоји, да „Пестер Лојд“ плаче за Бизмарком и назива његов допуст *катастрофом* за Немачку. Да л' и за кога другог још, то ће се видети.

Наши се назори о интернационалном протоколу обистинише. Ма да су велесиле подписале, ма да се Енглеска и Русија споразумеше, ипак нам не пружа довољно гаранције да ће се мир на сваки начин одржати и да је искључена могућност рата. Шта више, судећи по стању данашњих ствари на истоку, мора се свакојако признати, да је рат на догледу, јер порта, чини се, као да је увидила на кога је наперен овај протокол, пак сматра исти као повреду свога државног достојанства. Као што из Цариграда јављају држана је у ствари протокола велика министарска седница, у којој се саветовало о примању ил не примању протокола. По истим вестима владаше у министарском збору највеће споразумљење и би закључено: да се као одговор упути на велесиле индентична нота, у којој би се разложило становиште цариградске владе и у којој би се изјавило, да је порти немогуће усвојити протокол. Султан је овај закључак својих министара одобрио. И спрам захтевања црногорских посланика остаје порта још непрестано при својој последњој речи. Она и сад изјављује, да јој је не могуће уступити Црној Гори никшићку висораван, позивајући се на неодобравање парламента, на устав и на узрујаност међу мухамеданцима. С тога се са обе стране спреме чине, да се одма по измаку примирија крвави бој на ново започне. Турска војска над Метковићем износи око 20.000 војника, дочим војводе Пеко и Мусић са скупљеним усташима око Требиња крстаре. Ми се надамо, да ћемо скорим опет имати прилике да обележимо имена и дела наших славних соколова.

ДОПИСИ.

Београд 19. марта. — У званичним новинама изишао је протокол мира и ферман султанов књазу којим се објављује да су одношаји између порте и Србије опет поновљени у стање пре рата. Ферман сам по себи није ни налик на ирећашње фермане давате у разним случајевима, српском народу и кнежевима, напротив изгледа више као спроводно писмо већ напред уговореног мира; а кад се узме и начин којим је протокол мира с једне и друге стране подписат, то онда наш положај према порти у млогоме је различан, у погледу веће независности, од односа пре рата. И то је један корак напред у нашим односима према сизеренској власти. У свему овом нема ништа, што би нас могло везивати и сметати нашем унутрашњем развитку, како у уставном животу, тако и у војничком погледу, и у опште, у свима осталим гранама нашег државног организма и постојећег стања. Нема ни спомена од оних услова Митадових, који су се тако јако врзли по главама Бечко-пештанских туркофила. Никакве тражње од стране порте нису испуњене, нити нас је ма чим обвезала или довела у већу зависност према њој. Према овоме ништа нас не може пречити а да и даље не гајимо идеју ослобођења, идеју, за коју је наш народ крвљу својом засведочио, да је није напустио, но је само одложио до бољи и спремнији прилика. Само више озбиљног рада, а мање уздања у другог, пак ће и жеље српског народа тим пре и за увек бити остварене. Мање распиравати партајске борбе а више челичити народни дух и поноснога водити ка општој мети, која ће једина бити кадра скинути пето-вековне ланце с робујуће браће.

Наши погранични страдалници враћају се већим делом својим попаљеним кућама и опустошеним пољама. Претрпивши неколико месеци највећу невољу и беду, по збеговима и другим склоништима а праћени свуда немилосрдном зимом, та где још добротворна рука не продре, ту и саму глад осетише ови патници за српску слободу. А сад? Сад се враћају да обнове што је порушено да подигну што је сатрвено.

Али како и с чим. С празним рукама неда се ништа одпочети, јер Турци што год беше, што год нађоше, све праху и пепелу предадоше. Нити плуга, нит семена, а од стоке ни помена нема. Хвала буди Енглезима неким, који се заузеше да из гаришта домова попаљених опет подигну те тешку бригу с чела скину овим јадницима и опстанак им осигурају. На томе се већ у велико ради. Прво је одпочето у тимочкој крајини и куће све имаће се градити на форму кућа у Шкотској. Одавдо је на ту цељ одправљен сав алат и млоги новац ког су Енглези послали. Влада чини сва могућа срества да одлакша одлазак и помогне подизању кућа и обделавању поља. У овој ствари влада је учинила олакшице у толико, што је наредила, а што ће и силу закона имати, да се на све земљоделске справе, алате, као што су: плугови, секире, ашови, и т. д. што се буду увозили за домаћу потребу пограничних страдалника, као и на гвожђарију, која се буде увозила за грађење кућа и других зграда пограничних страдалника, па били да то ови сами, или да то други за њих са стране набављају, не наплаћује никакав ђумрук нити узгредне таксе. Па и за сама дрва, која би се по шумама секла за употребу њиову, неће се такса наплаћивати.

Исто тако и млоги родољуби и нека друштва по могућству своме раде да олакшају бедно стање ових страдалника, у које су допали услед овог рата. Одбор за помоћ ратним страдалницима даваће потпору према потреби и околностима само онима, који због болести или другог каквог преког случаја нису могли још кренути се на пут. А у осталом наставиће и даље, колико му и докле му срества допуштају, да преко своји пододбора или где нужно буде и преко дотичних власти дели помоћ онима, који се у свој завичај враћају, или, који приспевши тамо се у крајњој оскудици и невољи находе. Руски добротворни одбор скоро ће своју помоћ укратити, јер извори су сви већим делом изцрпљени, а што је остало још од одела и других ствари, то ће се у најбржем времену раздати.

Друштво за пољску привреду желећи у данашњем тешком стању по пограничне земљоделце што више користити, у скупу своме решило је на набавку плугова, семена и осталих пољопривредних алата од своје готовине издати 350 дуката. Ове справе даће се у својину општинама које су за време рата највише страдале а пазиће се, да се

сиромашнији справама најпре послуже, па онда они бољег стања. За плугове, пак особено ће се препоручити, да се такови дају групама земљоделаца који су везани сродством или земље један до другога имају, те да се на тај начин више њих са мање справа послуже а и да посао испадне брже и боље. Сам г. Јован Гавриловић, бив. намесник, који је сваком приликом досад показао своју издашницу према општим стварима, дао је на ову цељ 50. дук.

Мађарско министарство трговине желећи сигурно нашкодити нашој марвеној трговини и њеном добром промету, наредило је, да се рогата марва из Србије одсада може увозити у Угарску само на четири места и то ако је стока сва здрава, за које мора лекарском сведочбом уверити тамошње власти. У противном случају биће сав чопор враћен натраг у Србију, па се ма и једно говече међу њима нашло болесно. Неразумемо ову наредбу онда, кад се зна да међу стоком у Србији не владају никакове болештине, осим ако се то имало у виду да нас киње, и стају на пут уносу новчаном, који је данас јако потребан. Но ништа, и мађарско мин. трговине биће изненађено, кад јој наша влада, као одговор на горњу наредбу, саопшти одлуку њену у погледу неких фабриката, који се у мађарској израђују, а у нашу земљу уносе.

Вредно је да обратим пажњу читаоца како пишу „Руска Вједомости“ о молби старо-србијанаца упућену цариградској конференцији прошле године. Спроводећи ту молбу налазе, да је главни узрок старо-српске патње што нема Русија свога конзула у Старој Србији. „Ништа неби тако подигло значај Русије у очима Срба кнежевине и Старе Србије, као придружење Старе Србије српској кнежевини.

Ми смо више пута показивали на свезу између Старе Србије и кнежевине Србије и овде још једном поФторавамо: негледећи на политичко дељење у свима осталим без изузетка односима кнежевина, Србија и Стара Србија састављају једну неподељиву целину. И Стара Србија се подвргла опустошењу и убијствима ако не горе, оно онако исто као Бугарска и Босна, само усамљеном положају мора се приписати оскудица извештаја о свирепствима турским у Старој Србији. Већ то једно приморава да се обрати на праву Стару Србију особита пажња Русије. Сврх насиља турских власти и њиних крвожедних и грубих извршилаца придодаје се још важна незгода за Србе у правој Србији. Њине владике бивају или Бугари или фанариоти и једни другима не уступају у гњечењу сиромашног народа српскога и раде са свим противно интересима српскога становништва или су спрам њега равнодушни. Све то прави најнесноснијим њиово стање.“

При ступању у пензију подпуковник Белони, референта и начел. санитет. одел. при мин. вођеном, кнез га је обдарио таковским крстом о врату што му је и писмено саопштио. Писмо гласи: „Драги подпуковниче К. Белони! Приликом иступања вашег из активне службе, сматрам за пријатну владалачку дужност, да вам нарочито искажем моје задовољство са вашом ревносном, савесном и корисном службом, којом сте послужили кнеза и отачбину пуних 40 година.

Ви сте г. подпуковниче дошли у Србију када је њен санитет, а нарочито војни, био у својим првим зачетцима. Пошто сте неколико година успешно послужили као окружни лекар у Чачку и Јагодини и као варошки физик у Београду ви сте постали штабс-доктор војске, у ком сте положају неуморним радом старали се за чување војничког здравља, за организацију и усавршавање војних болница, за организацију санитетских трупа и њихово обучавање, за снабдевање војске нужним хирушким инструментима и приборима, и најзад сте као санитетски референат минист. војеног, управљали целим војеном санитетском струком на моје подпуно задовољство.

Кад се узме у обзир с каквим се потешкоћама има да бори сваки почетник једне са свим нове струке у земљи, може се рећи, да највећи део заслуге за то, што је наш санитет у српско-турском рату преко сваког очекивања вршио своју тешку дужност припада вами г. пуковниче.

За то вам у знак моје владалачке признателности дарујем „таковски крст о врату. Ваш благонаклони“ и т. д.

Београд 21. марта. — Народни празник, Цвети, прослављен је јуче овде уобичајеним начином као и други година. Кнез с министрима и цео официрски кор био је у цркви, а затим је војска од једног баталијона пешака, полу ескадрона коњаника, кнежеве и народне гарде, и две батерије топова, дефиловала поред двора. Пред овим су била честитања у двору од стране чиновништва и грађанства, но чудно да овог дана нису заступници страних сила учествовали при светковини. Говори се, да је кнез јуче свечано наградио садашње министре „таковским крстом са лентом“ из особити заслуга стечених у српско-турском рату. Ако је доиста ово у ствари, што наравно није још званично потврђено, то се можемо само радовати овом чину кнежевом, јер људи на данашњој управи подпуно заслужују оволико поверење и почаст владаочеву, коју им је јуче указао. Иначе је цео дан ове светковине прошао као и увек, само се могла опазити ипак нека нерасположеност, која мори све оне, који су услед неуспеха нашег оружја јако забринути за будућност српства, па и ако се то данас налази у јачим рукама. Како би се овај дан прославио, да је цело Српство ослобођено? А како је данас, кад се још у крви цела Босна, Стара Србија и Херцеговина купа? Како је велим, кад се још мора хиљадама српске нејачи повијати по туђем свету само да избегне испред мача турскога, а овамо га још очекују небројене невоље и беде па и сама смрт покоси и у прио зави многе српске мајке. Докле ће то тако ићи и кад ће се једном том крвнику нашем стати на пут?

„Исток“ на овај дан овако се изражава: „Са развитком источног заплета развија се и политички положај Србије. Ми на Цвети, на тај народни празник, не можемо ни о чему тако топло и искрено мислити, него о томе, да се барјак кнеза Милоша опет залепрша, да се Србија опет нађе на путу свете и велике задаће своје, уједињења и ослобођења народног. За источно питање можда је свеједно би ли и Србија учествовала у руско-турској кампањи, али за Српство није и не може бити.“ (То смо ми рекли пре мира. — У.)

У вече је варош била осветљена и у позоришту представљани су Банови „Цвети.“ Кад је музика кроз улице вароши пролазила, разлупано је неколико прозора на дому талијанског конзулата. Ову неприлику, која се не може приписати никаквој предумишљености, сажаљева влада и публика. Полицајном истрагом која је учињена, доказано је, да су кривци ове неприлике двоје деце, од 11—12 година. Деца која обоје припадају страној народности, дакле породицама, које би у толико брижљивије имале да избегавају све, чиме се задају тегобе земљи, која им гостопримство даје. О овој ствари изближе сам могао чути, да су ова деца мађарске народности и да код њиових родитеља обитава један чиновник из овдашњег нами нерасположеног конзулата. Сумња се да их није исти подплатио како би нам само неприлике правили. Но истрага се води, и уђе ли се у траг, јавићу вам.

Француски лист који излази у Цариграду под насловом „Turquie“ извео је из турских новина о миру закљученом између отоманске порте и српске кнежевине једно саопштење, у коме је званичним путем нађено учинити неке исправке, а то су: „Кад је порта понудила мир Србији, поставила је неке услове, који су се по својој природи делили на две врсте. Једни су ишли на обновлење политичких одношаја, који су између те две земље постојали пре рата, а други су били сасвим нови. Будући да је кнежева влада примила за основ мира status quo ante, то о првима није се имало шта ни преговарати; ти су услови или и пре постојали, или су обвезни за сваку државу према суседним државама у мирно доба. Услове пак нове, кнежева је влада одбила, што нису одговарали примљеноме основу за мир, или су зависили искључиво од српског законодавства. И тако мир је на оној основи закључен, која је позната из протокола већ обнародованог.“

Из оваке, званичним тоном писане, исправке види се, да српска влада није баш у тесном пријатељству с турском, као што би то неки хтели да је, но на против у сваком погледу према порти држи се по све неограничених назора. Ако је мир закључен, не стоји ни то да ми морамо према њој лојални бити и ако смо вазални. На послетку порта може у својим новинама извртати како оће пред својим народом протокол мира, али с друге стране дала је прилику да се одговори онаки, како то доликује турском безобразлуку. И овакав одговор био је подпуно на свом месту.

Књаз наш ценећи и уважавајући особите заслуге, ђенерала Михајила Глигоревића Черњајева стечене за време рата са Турцима 1876. године, благоволео је наградити га „Таковским крстом са лентом“.

Комисија одређена за преустројство војске наше данас је одпочела свој посао. Комисији је стављен на расположење сав потребни материјал, а и позвате су све команде, да комисији буду на руци у давању нужних података, како би она успешно могла свој задатак извршити.

Комисија једна одређена је такође и за упрошћење администрације! Говори се да ће том приликом бити предлагано да се 500 чиновника одпусте из државне службе, јер само отежавају посао, а никакве иначе од њих користи. Министри сви у своме подручју расписали су колико се и који се могу као некорисни отпустити. Док ова ствар више сазре, имаће се о њој више што писати, а за сад оставимо комисији нека одпочето дело подпуно доврши на миру, пак ћемо тек тада видети чега ће се комисија главно држати или ће она бити од оних млогих комисија, које нису никад ништа свршавале, а тушта ствари одпочињали.

Ђенералу Новоселу, бившем команданту ибарске војске, који је недавно умро у Петрограду, даваћ је овде ово дана парастос, на ком је чиподејсвовао митрополит с млогим свештенсвом, а присуствовао је кнез, министри, цео официрски кор и млоги грађани.

Конзулат Румунски укида се за Србију и ген. козул Стурза одлази за који дан у своју домовину. Исто тако укида се за Русију и Италију.

Нови Сад 25. марта. (*Осма редовна главак скупштина прве бачке трговачке и прометне банке.*) Обећасмо, да ћемо дати о овој скупштини пространији извештај, пошто се тиче друштва, које је основано на деоницама у вредности од 360.000 фор. а. вр. и пошто му би задаћа, да потпомаже трговину и промет нашега света.

Ево му просте скупштинске радње, па онда и од ње која реч.

Пошто председник скупштине адв. *Ј Радовановић* констатова, да од 630 пријављених има свега на овој скупштини заступљених 516 деоница, прогласи скупштину по смислу друштвених правила за конституисану и отворену.

Пре дневног реда на предлог *Арс. Ћирића* уз потпомагање др. *Павловића* и адв. *Пресбургера* би одлучено, да пуномоћник деоничар може по смислу друштвених правила §. 26. више деоница заступати, јер управа хтеде то право некима закратити. Члан управе *Ђорђе Мачвански* уложи против те одлуке протест.

За тим се пређе на дневни ред и прочита се извештај управе и надзорништва и биланасија. Управа се тужи на ратна времена и на поплаву па најпосле излаже у билансији штету са 44.548 ф. 55 н.

Адв. *Гавра Пресбургер* захте, да се рачун о специјалним пенденцијама прочита, да би се могло сазнати право активно стање друштвено. Би одлучено, да се тај рачун прочита а из рачуна сазнаде скупштина, да има пенденције, која се никако неће моћи утерати, те да је у том обзиру билансија погрешна.

Др. *Свет. Максимовић* отворивши ђенералну дебату у живим бојама опише, какав је замашан задатак имало ово друштво, а да је до управе стајало да тај задатак изврши, али она није оправдала поклоњено јој поверење, те је овај завод до тога стања дошао, да му треба радикална лека ради препорођаја. Овај опис би живахно примљен и одобрен.

Адвокат *Ђорђе Вукичевић* у подужем говору предложи, да се изнесена билансија управе не одобри, него да се ради исправке преда управи што ће се изабрати, а донде, док се билансија не исправи, да се садањој управи не издаје апсолуторија. За то му бише поглавити разлоли ови: 1. Што су пенденције, које су у активном стању са 33.342 ф. 32 н. напоменуте, такве, да се понајвише не могу утерати; 2. 4000 ф. од купљене па онда продане куће бр. 639. у Н. Саду не могу се у актива узети, пошто по прочитаном куповном записнику не изилази та свота за банку; 3. 16.000 за беочинску цементску фабрику погрешно су стављени у пасивум, пошто банка има платити до 20.000 ф. по томе дакле још је оптерећена са 4000 ф; 4 резервни фонд банчин погрешно је стављен са 17.096 ф. 83 н. јер треба да износи 17.780 ф. 70 н. пошто по статутима сваке године треба да се у њега улаже 4% камата, а то за прошлу годину није учињено. — Уз ово напомене још и друге погрешке билансије, које би дуго било овде излагати, и које довољно показаше, да билансија не ваља. На то би подуже дебате, и пошто члан управе *Ђ. Мачвански* да своја разјашњења па неке погрешке и сам призна, пошто даље и друштвени фискал *Ђ. Радовановић* са правног гледишта понешто разјасни, би једногласно (ка-

---

ЛИСТАК.

КРОЗ СМРТ ВАСКРС — КРОЗ БОРБУ СПАС!

Свако брдо наше дједовине
мога рода Голгота је страшна...
зарад вјере, тврђе од камена,
зарад блага, рад слободе златне...
И трнова круна му на глави.
Сваки хоџа Кајаф му је љути,
а кадија Пилат несмиљени.
И он носи на Голготу свога
крста бреме . . . . . .
И овога мученика новог
измучише муком свакојаком
на стратишту међу разбојници,
и жедна га напојише жучи ...
а жива га у гроб положише
и на гроб му камен навалише,
те кавази рухо подјелише . .
Ноћ страдања пет вјекова траје,
али свиће данак ускрсења
. . . . . .
Заман чува та злотворска стража
тавни гробак живог покојника.

Огњ. Утјешеновић.

Смрт и живот, борба и победа, једно друго одмењује у свету — у васиони.

Што умире, и васкршава — вид се мења, стихије су вечите. . .

Ој вечности — ој замисли без развоја, без почетка и без краја!

Вечита је борба, вечите су муке, што држе васиони свет; вечан је живот, борбом и муком преображава се.

За данима страдања настају дневи живота, за „страсном недељом“ иде „светла“ — видело невечерње.

И цветак и мравак, и човек и богочовек чеда су видела, а видело дарак васионе, а васиона твар вечности. . .

И у васиони свет наш, и на свету човек, с човеком живот и смрт, самрт и васкрс.

Човек живи и умире — на самрти за вечношћу гине, за васкрсом својим.

У муци се рађа, у борби живи, на муци умире — бесамртношћу утешен.

Једаред свак живи, бесамртност мало ком дата.

А ком је дата, васкршава смрћу, занавља се животом, живи ва век.

Занавља се . . . к'о семе заметом, к'о цветак родом — к'о година пролећем.

Ој пролеће, ој животе нови — ој васкрсу! . .

* * *

И пролеће за пролећем, к'о у низу бисера зрно за зрном — наниза се тисућу и толико стотина и десетина пути, како свет хришћански на уранку цветка и травице слави славу од победе — слави васкрс.

К измаку се примиче и друга тисућа лета, како је новорођенче витлејемско, богојавник са Јордана, благовесник Галилејски, учитељ из Назарета, издахнуо на Голготи, на крст разапет, васкрсао у врту сред цвећа миомира — обесамћен, овековечен, обоготочовечен.

Кроз борбу и муке дигао се у небеске висине; кроз крст и смрт вазнео се у бесамртност — у вечност.

Легенда је сачувала, к'о у старом ковчегу сведочанства, у ванђеоском четирквижију спомен борбе и страдања, и кроз смрт васкрса и победе.

Вера је предање примила, вечност прихватила, да спомен векује. . .

И спомен се оваплотио у небеске слике и узоре — на углед и за пример људма и народима, на утеху и храбрење патником и мучеником — на уздање и на веру: кроз страдање и кроз смрт у васкрс и живот нов.

. . . на веру: у васкрс и живот нов!

* * *

Петстолетни патниче и мучениче, народе српски, и данас ти васколики славиш славу ускршњу, с вером прадедовском гледаш оживотворене слике и узоре небеске —

клањаш се страдању и дуготрпљењу мученика са Голготе, тамјан жежеш васкрсењу његову, с поздравом лепим: Христос васкрс'!

А у низу дугих година, а у небројu мука и патње, на догледу лепших дана — саставио си лето и годину тешке борбе за слободу крста од некрсти, за слободу људску — за слободу браће своје из сужањства у султан-фараона. . .

И верујући у васкрс, с одзивом храбрим: Ва истину васкрс'! . . уздаш се, и твој ускрс зори већ.

На крсту, на кољу, на вешалих, на ханџару ... на мукама тешким скончаше толики заточници крста и слободе; погажена, потлачена на стотине и тисуће невинашчад; посечено, побијено, броја се не зна, и старо и младо, ни криво ни дужно.

У љутих бојевих, на јуначком разбојишту, бојак бијући — Давид с Голијатом — попадаше толики врсници за крст, за слободу браће своје, сужње и невољне. . .

Крвцом натопише, животом заложише за те лепе крајеве, српске од старина.

„Страсна недеља“, страсна година, векови страдања српског — дуги су предуги, препуни страдања тешких, мука чемерних. . .

Смрти, смрти — јаде несити, је-л ти довољно жртава српских?

Је-л' још дуго до васкрса српског? . . . дуго предуго! —

Док стопе Душана силног газе лале и везири, муле и кадије и остали лавеж и гњилеж; док дивље оце по Призрену царском, по Пећи патријаршкој, по Мостару и по Сарајеву, на крст пљују на беснилук буне; док орде скотске ванђеље газе, путир скрнаве — нема дотле васкрса српског!

. . . док јарко сунце, слобода златна, на исток-југу и Србину не сијне — нема дотле васкрса српског! . .

* * *

У гробници косовској сахрањену слободу српску чувају за сребрнике војници Пилата без срца.

Читава брда од камења наваљали фарисеји-силници над отом тамо костурницом народа јуначког!

Товарима печата печате све једнако двери гробу тому — — боје се јунака, живих сахрањених!

Опачина, дивљаштво, беснило, зверство, гад и ругабет, оличен у облику човека — нечовек-Турчин гази и тлачи, руши и згара добро Србиново; у корен затире лозу српску. . .

а на стид без краја и срамоту до века — толиким просветоношама века данашњега, на ругло и грдило свим хваставим, на језику и на перу, борцем „за слободу човечанску!“

Боље да попали огањ са небеса те све ваше, сунцу на заходу задужбине: науци и виделу, умљу и разумљу намењене — слободи подигнуте! .

Заклоп'те за навек те ваше силне књиге и разборе, у безданс њима, у заборав с њима — кад се у њих узаман нижу та вајна слова, од слободе речи, златне и сјајне к'о на небу звезде; кад слобода није благо опште човеку без разлике и сваком народу — кад слободе нема за Србина! . .

Не, не!

Није књига крива — људи су нељуди, силници су без срца и без свести. . .

Нису криве ни те задужбине — себичњаци власници никад се земље не зајазише, робља и господства не заситише. . .

Ал, што-год умре, и васкрсне; за живот ко је, у гробу не иструне.

жем: *једногласно!*) примљен предлог *Ђ. Вукићевића* да се билансија не одобри и да се абсолуторија не изда. У исти мах одбаци се предлог *Ђ. Мачванског* да се управи придодаду неколики деоничари ради исправљања билансије.

За тим *Ђ. Вукичевић* предложи, да се приступи к другом предмету дневнога реда, т. ј. да се бира управа на надзорништво.

Једногласно би одлучено, да се, пошто се билансија није примила, бира нова управа и надзорништво, који ће нову правилну билансију саставити.

Но пре него је скупштина могла приступити к новом избору, председнички директор *Јован Радовановић* без сваког разлога закључи скупштину и уклони се из седничке дворане заједно са управом и надзорништвом.

Скупштина одлучи, да продужи свој скупштински посао, и пошто једногласно изабере за овај мах за председника др. *Стев. Павловића* а за перовођу *Данчику Манојловића*, би констатовано, да сада по измаку управитеља и надзорника би заступљених деоница 334, па тако да скупштина по друштвеним правилима може продужити свој рад.

За тим се изаберу управитељи и надзорници, те за управитеље буду изабрани *Манојло Давидовић, др. Максимовић, др. Павловић, Ђорђе Вукичевић, Гавра Пресбурбер, Јоца Шилић*, за надзорнике: *Стеван Јефтић, Фердинанд Шрајбер, Данчика Манојловић*. Уједно нови управитељи буду упућени, да приме управу ствари друштвене од пређашњих управитеља, а ако би им то закратили, да поишту помоћи од суда по смислу трговачког закона. На завршетку седнице одреде се који ће одоставерити записник.

Новоизбрана управа, по упутству главне скупштине, отишла је сутра дан у банковни стан, да прими управу и друштвене ствари. Али стари управитељи не хтедоше им ништа предати, рекавши, да они чланове нове управе не признају за такве. С тога је нова управа потужила се овдашњем краљевском суду по смислу трговачког закона, и сада се очекује одлука.

Ми ћемо на ово нешто да кажемо. Човек се мора чудити, да један-два човека хоће целим друштвом да владају и његовим иметком управљају, премда је цело друштво одлучило, да их неће више за управитеље и туторе. Па још би доказано, да билансија не ваља, па то и они сами признаше, па ипак неће им се, да се та билансија исправи, и то преко управе, коју ће скупштина изабрати! Шта више председник неда ни да се бира управа, него распушта скупштину против свог властитог програма. Ми би смо се заиста дивили и суду, кад би им у таквим приликама допустио, да и даље нама туторишу. Ми и ако смо до сада трпели и управо замазивали ствар, с тога смо то чинили, што нехтедосмо, да рушимо добар глас и кредит самом заводу. Али пошто се уверисмо, да злој манипулацији нема краја и да је догорео угар до ноката, смислисмо на крајња средства.

А да смо на то право имали, показује једногласност скупштине. Док у рукама управе би још наших новаца, знадоше људе зајмовима везати за себе па створити себи пришипетље и већину, те никако деоничари, који су ради добру завода, не могоше с њима изићи на крај. Али пошто 360.000 фор. мало по мало смањише на 150 или 160 хиљада, и пошто изгубише кредит те не имавши улога, не могоше ни зајмове давати, оставише их њихови пријатељи. Отуда је сва скупштина против њих. Овај завод намењен, да нашим људма у невољи припомогне, а не да гоји лакоме спекулације појединих људи, који по 100 и више хиљада зајма имадоше од управе, а против гдекоји деоничари не могоше ни коју стотину добити.

Како да се н. пр. да — да оставим управитеље, који сами за се исцрпеше друштвену касу — туђинцу Оренштајну преко 60.000 фор. Али наравно отуда имадоше поједини управитељи хасне, а друштву како буде. Управа се тужи у своме извештају на ратно време и поплаву. Та та је невоља притисла и друге овдашње заводе, па ипак они показаше дивиденду по 12%, а наша управа показа још губитак од преко 40,000 фор.

Наравно кад они троше на себе око 10.000 ф. годишње и бришу дугове, и дају бесконачне термине по својој вољи, онда не може бити берићета. Но много би било разговарати, како нам поделише ризе, и како још смераше, да ликвидацином истроше и срч овом заводу. Вредно би било да ко опише историјски развитак овог завода, како му је негда деоница уплаћена са 80 ф. стигла вредност од преко 250 ф. онда кад је било улога преко по милиона, па како управа знаде тај полет својим берзанским спекулацијама проиграти. Стари наши тутори хоће и сада да заварају свет, као да је намера нове управе каквим трошковима обтеретити завод, али нама имена чланова нове управе јамче за савестну и поштену манипулацију. Задатак је ове управе, да за најкраће време размотри право стање друштвено, па или продужи друштвену радњу или ликвидује на најпробитачнији начин за друштво и то договорно са деоничарима. У колико чланови управе нису стручњаци, помоћи ће се стручњацима, а главни вођа биће им поштена радња и савестност. У том уверењу нека деоничари остану стални и не даду се заварати ни од кога, него нека буду постојани устаоци за добро овог целог друштва, а неза корист и спекулације појединих особа.

Што се догоди даље, јавићемо у овом листу.

Један деоничар.

С јужно босанске границе 14. марта. (*Енглеска истрага због турских варварства. — Обустава државне потпоре босанским бегунцима.*) — *Различито.*) Јавио сам вам за турски варваризам, што су га у Очијеву, под планином Клековачом и код Гламоче починили. Данас вам то само потврдити могу, а само ћу вам и име казати, што су Турци јадне Србе поубијали. У Очијеву убили су Васу и Јефту Карановића, отели 300 глава стоке, обесчастили више девојака и жена, разорили колибе и учинили свјасет разних варварства. Под Клековачом насрну Турци на миран збег, и јадну рају, која се повратила да се опет на своме огорелом огњишту удоми, посеку три брата Кезмана, зајагме 250 глава стоке и учине друга чуда, о којим вам нећу причати, јер ме јад спопада. Код Гламоча насрну на мирне хришћане разграбе им све што су имали, посеку четири брата Гвозденовића а главе им на Гламоч однесу. Редифска и низамска војска нападала је на чете у Прологу а исто и на Унцу.

Како се ствар на Очијеву, под Кленовачом и код Гламоча догодила, јави се то преко пријатеља у Лондону, што се одма једном члану енглеског парламента саопшти и ствар тако далеко продре, да је у парламенту о свему говора и дебате било. Врсни Енглез, г. Артур Еванс, који у Дубровнику као дописник најзнатнијих енглеских листова борави, налог добије од лорда Гранвила, херцега Аргила и још неких отмених Енглеза, да се што скорије на месту упути, ствар испита и извештај поднесе, и као што дознајем г. Еванс долази у ове крајеве да се о свему истинито увери, а г. Еванс да своје земљаке, као и енглеску владу о правом стању ствари у Босни извести, јер што ни сад у Енглеској неће да знаду какву неправду Турци јадној раји чине, и како они у николико не решпектирају, што им султан из Цариграда налаже. Г. Артур Еванс велики је пријатељ сиротиње рајс, и он ће безпристрасно својим земљацима јавити, и оне у лаж утерати, који још верују, да се Турска преобразити може.

Јавио сам вам, како је аустријска влада босанским бегунцима државну припомоћ од 10 на 5 н. дневно смањила, а сада вам могу као поуздано јавити, да је министарство спољних послова строгу наредбу издало, да се сви здрави, и за посао способни људи из списка избришу, и да им се никаква помоћ не даје, а деци и женама да се по 5 н. дневно пружа, ипак да сами од те припомоћи станарину плаћају. Не могу поњати шта је владу на тај корак побудило, да баш сад, као у најгоре време, јадницима помоћ устежу, кад је извесно да за јаднике у Далмацији никакви заслуга нема, па био здрав или болестан свеједно је, кад нигде ни гроша добити у стању није. Мислили су да ће се они у Босну повратити, и то је погрешна мисао, јер се јадници камо повратитити немају, а ако се поврате, то иде под турски мач и оштри јатаган, као што код Очијева, под Кленовачом и код Гламоча видимо. Зло и наопако за сиротињу ако јој се ма с које стране не разведри, а особито ако јој сродна браћа што скорије у помоћ не притеку.

Чујем да је руско-српски полковник Маркиз д'Ото опредељен да врховну команду над усташким четама прими, што би у добар час било.

ОТВОРЕНО ПИСМО.*)

Славном уредништву „Обзора“ у Загребу.

Кињање грађанског поштења мојих дијецезана сумњичавањем свакојаким и обтужбама најтежим па тајном и јавном путу, прелази од некога времена све границе. Тако и у дописима Вашега честитога листа, лане „из Огулина, Дрежника, Раковице,“ одкуда ли; тако и ономад опет „изпод Велебита“ понавља се „по приповиједању чуле од чуле“ „по свој горњој крајини“ разнешени глас, како „грчко-источњаци на (минулу божићњу) поноћницу свак на своје ближње село навалити, у цркви сакупљени католички народ погњавити, а кога изван цркве ухвате, ако се не буде хтио посрбити, корбачати, и на сваки срамотни начин мучити смјераше, што би се у Осјеку близу Госпића збиља и догодило било, да се не буде ушло у траг уроти тој.“

А како и читам и слушам, па и из неких званичних списа знам, рекао би, да све то бива из те једине побуде и узрока, што је некој врсти од духова, као и томе велебитском дописнику, сувише зазорно, јер с неким особитим „ашпирацијама“ скопчано српско име, па не трпе на миру, и у лијепој грађанској части никога, ко се назове тијем именом, или са „српске вјере, какве у свијету нигдје нема,“ или са „српске вјере, какве у свијету нигдје нема“, или са српске народности какве није на земљи хорватској.“

По својој дужности, пошто се ту тужи и обтужује моје свештенство, и вјерни мојој духовној бризи повјерени, био би ја и позван, са свом снагом свога положаја изићи јавно на браник за име и грађанско поштење народа моје цркве, што толико трпи једног имена ради.

Па ипак не налазим, осим ових неколико ријечи, да ми је таква особита, с особитим из незнам каквих извора побраним разлозима, нужда за то. Не налазим ја те нужде и за то, што су моји вјерни у духу еванђелске науке добро упућени, како им ваља стрпљиво сносити увреде, што и тако не долазе ни од друге, на једном и истом христове љубави слову сазидане цркве, као и наша што је, ни од другога, моје цркве племену најближег, и најрођенијег, честитог народа, већ од неколиких усијаних глава тек.

А није ми те нужде, ни воље ни из разлога, што ћу их одма навести.

Српске народности политичне овђе заиста нема, нити би је и сам тражио, и да ми је, што није, политика поље, јербо би то био без грађанскога морала посао, и о име домовине наше највећи гријех.

Ни особите „српске вјере“ нема заиста нигђе на свијету, па ни овђе. Дакле ни овдашњим грчко-источњацима особитог имена каквог ни по једној, ни по другој.

Има додуше у православљу различних и јерархија, и цркава, и грчке, и романске, и руске, па и српске, и тако даље, по различним именима својих народа и народности; и свака така народна и јерархија и црква, имаде и своју особиту историју у повесници христијанства.

Ал ако овђе нема српске цркве, јер моја дијецеза неспада у српску народну јерархију, основану на темељу највише Леополдове привилегије од 21. ауг. 1690. За све грчко-источне вјерне у Угарској, Јенопољу, Хорватској, и т. д. онда дабогме још мање може бити српскога народа ту, и на мени нужде какве, да га ја заступам противу таквих нападања из мога црквенодуховног и црквенуправног положаја.

Ако ми је ово српска патријаршије и јерархије дијецеза, и по томе ту и жива народа имаде, по коме је она и добила и име и мјесто своје у њој: онда је томе народу, и имену његову на домаћем, црквеном и школско-просвјетном пољу његовом, и без сваке моје помоћи довољне заштите и у његовој материној рани и језику, и у највишим царским и краљевским решкриптима и уредбама од 10. ауг. 1868. и 14. маја 1873., по којима је „српски народно-црквени сабор заступство вјерних у стварима цркве, школе, и на то односећих се заклада да цио обсјег српске митрополије,“ и „српски народни фондови“ потребама цркве и школе „српске“ на томе пољу отворени, сигурно зато, што је народ, који је ту жив, и вриједан, да је жив. Ако дакле то стоји, и моја свака крјепчија заштита, излишна је, и сва напрезања споменутих дописника залудна су, и смијешна онда.

Исто тако није ми нужде ни за тако жестоко нападнуто грађанско поштење мојих дијецезана на више подизати глас свој, а најмање за њихово, како ја знам, управ братско расположење на спрам своје браће од западне католичке цркве. Јер то поштење њихово, — знаде га вас свијет, — није се ни до сада ни пред судом повјестнице, ни пред највишим престолом најмилостивијега цара и краља нашег, као поштење његових „љубезних, вјерних“, ни пред најсветијим наше домовине жртвеником, окаљало и постиђело никада.

А и поред познатих са свијем празних резултата свију у овоме погледу лане изведених и политичних истрага, и судских расправа, и поред вазда празних опазака много буднијег државноредарственог ока, него што га ти дописници имају кажу се њихове пријаве о свему, па и о расположењу православних наспрам католика, каквога су рода и племена. Знају православни врло добро, да су католици најближа и рођена браћа њихова, с којима их је без сваке кривице народа, у црквеном животу њиховом раздвојило грјешно људско властољубље само, па да би била и од бога гриота и срамота од данашњега времена, кад би и они, и сада још, противу христова еванђеља, повлађивали из таква властољубља проистеклом раздору, и из повлађивања тога и у животу грађанском носили и данас зло срце један на другога. А наспрам православних, знају и осећају и католици исто то: па зато, докле досеже моје око, и живу обоји скупа свагђе, као браћа, и једне домовине синови. Тко то руши, тај не служи ни богу, ни својој цркви, ни својој народности, и још мање владару своме, што оће мира у кући свој ој.

Па зато и незнам само, коме служе такви дуси, таквом нећу још рећи тенденциозном, ал свакако врло неразсудном и грјешном радњом; изличне мржње на законом и у краљевини Угарској припознато, и самом земаљском сабору хрватском врло ваљало име једно тек, износећ изазивним и најтежим увредама најближу и најрођенију браћу своју на тако злочест глас, који и по свему овому што је овђе узгред речено, нема никаква стварна повода и темеља.

Али то знам, и увјерен сам, да таква радња најмање може користити, ал са тијем већма бити од штете домовини нашој; те да су тога ради и позвани у првоме реду, за времена прекопавати јој путе њене, јавни органи наши, којима је јавна корист домовине права збиља, и задаћа заувано света у таквој збиљи њиховој“.

И несумњајући ни најмање, да ће и славно уредништво честитога листа овога подијелити самном наједнако то увјерење моје, па и према томе с подобним дописима и у будуће изволети и поступати онако, како заслужују, молим примити израз мога особитог поштовања.

У Плашком, 16. (28.) марта 1877.

Теофан Живковић с. р.
Горњо-карловачки епископ.

*) „Обзор“ је сам донео у свом 75. бр. т. г. ово отворено писмо преосвештеног епископа Теофана; ал је у исто доба нашао за добро, да га пропрати својом приметбом, у којој вели, да г. владика истина врши своју дужност, кад брани своје свештенство и стадо, ал' да „несалази у сва друштва своје дијецезе, као они људи, који у сред народа живе,“ па се „Обзор“ боји, да владика „све не сазнаје.“ По овој примедбици може се видети, да „Обзор“ више верује свом дописнику него српском владици и непобитним разлозима његовим. У осталом и ми смо донели у пр. броју нашем допис од Србина из Лике, који „салази у сред народа“ и који случајно такође побија „Обзорова“ дописника. — У.)

Кроз смрт васкрс иде, из пепела нов се живот јавља.

. . . . . .

Цетињски соколови, и орлови, и лавови: Христос васкрс'!

* * *

Врх Ловћена светац се из ћивота диг'о, устао с крстом на благослов Српства, с поздравом ускршњим: Христос васкрс'!

Крај Ловћена врх Цетиња српски ор'о крила шири, да закрили Српство од немани скотске.

За њим лете сиви соколови, синци земље херцегове; за њим нагли лавови љути, дичан пород Горе-Црне — од векова браниоци крста и слободе.

Још није крај! . .

Почекајте мало, западни Пилати — с погребом Српства још нисте готови!

И ако је обломљено десно крило Србиново с Алексинца до Авале и куле Небојше — борило се па се уморило — још снажно замахује лево.

А лево крило ближе срцу.

А у срцу српском још се справља борба за крст и слободу — и дај, боже и васкрсу данашњи, борба и победа!

Анђ'о Српства лебди већ над косовском гробницом, да брда камења одвали од гроба — да васкрсне слобода српска!

Миомирис новог живота српског, јуначког, разноси се к'о на крилих ветра на све стране.

Мироносице благовеснице српске устале су, рођају сунца на сусрет — васкрсу српском.

Онамо, онамо, за брда она, ено зора зори — и у зору васкрс!

Тако да васкрсне Српство и распу се врази његови, и посраме се од лица његова сви, који га мрзише; и као дим што нестаје, да нестане и њих.

И кукавице српске да се постиде пред светом а јунаци веселе и славе до века! . .

* * *

Мајко српска, и селе Косовка, кад данас пружите из руке Срчету јајце црвено, дарак радости ускршње, и колачић јајченицу, знамен заложења по смрти — — сетите се и кукавне нејачи и сиромаши српске, што се ено потуца од немила до недрага на данашњи благ данак.

На данашњи благ дан многи и многи ено, коре суха хлеба нема, да се заложи да од глади не погине; многи и многи ено, ни најпречег руха нема, да заодене голотињу смеран; многи и многи ено, горко плаче и рида — данас ето, на васкрсније, на дан радости хришћанске — данас ето, на догледу васкрса српског! . .

И кад по том о дружичалу изађете на гроб својим мртвима и покојним, да их се сетите и гроба им прелијете — одвадите кондир вина и уља, дарак лозе и маслине, знамен весеља и мира, па прелијте још комадић земље црне: као да сте на гробових синова и браће, толиких бораца, јунака, што падоше вољно и крвцу пролише на бојних пољих за слободу браће своје.

Кроз смрт њихову васкршава Српство, свиће слобода.

. . . . . .

Јест!

Кроз самрт јунака васкршава народ, да живи живот нов, препорођен, као финик из пепела свог, подмлађен, као орља младост. . .

И славу дела и спомен смрти поборника и јунака прима потомство с колена на колено, прихвата вековечност — да векују, и да векује народ, обесамрћен, овековечен, сјајан, славан.

. . . да векују, и да векује, док је света и века! —

И у то име: Христос васкрс'! . .

Ј.

Књижевност.

ПРЕДАВАЊЕ ЛАЗЕ КОСТИЋА У БЕЧКОМ „УЧЕНОМ КЛУБУ.“

Др. Лаза Костић предавао је јуче у овдашњем „ученом клубу“ („Wissenschaftlicher klub“): „О женским карактерима у српској народној поезији.“ Ueber weiblicher Charaktere in der serbichen Nationalpoesie.“) Било је доста одабране публике, по што на клубовна предавања само клубовни чланови и понеки гости приступа имају. Но ваља и то да споменем, да би слушалаца још и више било да није многе одвраћао предмет Костићевог предавања, јер се не могаху отрести предрасуда што им уливаше мржња према свачем, што је српско и словенско. Па и међу присутнима испрва беше млоги, који се смејаху и спрдаху и који

као да су само за то дошли, да виде и да се радују „бламажи“ тога дрзновеног Србина, који се усудио да у бечком „научном клубу“ предаје о „српској народној поезији“. Па и у самом одбору — који је само г. Каницу за љубав одобрио ово предавање — било је више од половине одборских чланова, који предказиваху, да ће се предавач са својим предавањем „бламирати“, и да ће ова „бламажа“ бити добра лекција онима, који би у будуће хтели да предају о таковим и сличним стварима.

Но у колико је више тешкоћа испрва било, и колико је предавач испрва више и људих непријатеља имао, у толико је доцније славио тим већи триумф, пошто је на овом одиста клизавом, и као што смо видели и подривеном земљишту сјајно мегдан одржао и тиме осветлао образ и себи и нама и читавом српском народу, чију је поезију странцима приказао тако разумљиво и лепо, да је сваки, па и највећи противник признати морао, да је овај народ више нешто него само *зрео* за таковзвану европску културу.“

Овом смо приликом нашег Лазу чули први пут предавати на немачком језику, и морамо истини у хатар признати, да смо ми били изненађени предавањем, које је по саставу свом, по спољашњем облику, по краткоћи и јасноћи својој, по избору наведених примера, по досетљивости, оштроумности и ванредној диалектици предавачевој, како у целини, тако и у појединим својим деловима било савршено. Видило се, да је предавач својски проучио предмет, о ком је говорио, и да је добро промислио ствар и сваку појединy мисао, чак и поједине речи, на ваги измерио, само како неби никоме, па и најстрожијем критичару, повода дао да му пребаци, да је био непажљив или дрзак.

И заиста, то не беше мала ствар, већ то беше прави „кунштштук“, што га је Лаза извео, када узмемо у обзир строго научан карактер клуба, у ком је говорио, и крајње нерасположење, да не рекнемо мржњу, немачке публике према предмету предавачевом.

Но Лаза је поред свег тога сјајну победу одржао, он је ако не баш сву публику, то бар већи део публике преволео на своју страну, те му је при крају и највећи противник аплаудовати морао. А при том је потпуно одговорио захтевима естетичке критике, која је у овом случају једина позвана била, да своју пресуду изрече.

Свако се то чудно необичној досетљивости и фином хумору, којим је продавач предавање своје зачињавао и тиме интересовање и пажњу публике не само за предмет, него и за личност предавачеву потенцовало. Један од најлепших момената у Лазином предавању била је паралела између љубави Омера и Мејриме с једне, а Шекспировог Ромеа и Јулије с друге стране. А најсавршеније и управ најкласичније сравнење било је оно, када је успоредио српску са грчком и римском матером.

Према величини племенитости и доброти мајке Јевросиме чисто је изчезнуо онај нимбус, који је до сада увеличавао претерано љубећу и слепо одану матер, какву нам Омир приказује, и ладну, само отачбини својој одану, управо неприродну, матер римског Коријолана. Овај моменат у предавању Костићевом за цело је био најлепши и најизрађенији, што је у осталом и публика осећала, јер га је са подугим аплаузом одликовала. Не ћу даље да говорим о томе, јер би ме далеко одвело, и јер знам да ће и онако ово предавање и на српском језику се публиковати и то у „Летопису“, а у изводу и у „Српској Зори“, те ће читалац тамо све боље и тачније наћи, него што сам ја у стању слабим својим пером све то испричати.

Нека је при крају само толико речено, да је Лаза врло добро урадио, што се већ једном одважио, да пред страну публику изнесе то дивно цвеће из богатог врта наше народне поезије, те да га упозна и да једном увиди, да има право ако о нашем народу суди по онима, који из мржње према нама износе којекакве лажи и који поричу, да немамо културне способности, те нити смо, нити можемо бити културан народ. Само још желимо, да наш Лаза не охладни према читавој овој ствари, већ да и даље употреби прилику, која му се у Бечу указала, чим ће не само себи, него и народу српском хаснити.

У Бечу, 30. марта п. р. **Т. С. В.**

НОВИ САД 27. марта. Наш политички сужник др. Светозар Милетић није само божићовао, већ ево ће и да ускрсује у затвору. Народ српски тугом прати тај дуготрајни затвор нашег народног првака и неможе да се начуди, да се та истрага једном несвршује, да „изађе дело на видело“, да се види и докаже, као што је сваки у нас уверен, да је др. Свет. Милетић посве невин. Као што је познато, читава се истрага оснива на исказу од два сведока: Ранковића и Тимарчевића. Каква су то два сведока — то је већ више пута казано. Бранилац дра Милетића, др. Полит Десанчић, набавио је себи кривичну пријаву против Ранковића ради лажни меница, која је учињена још г. 1875., код кр. судбеног стола бечкеречког, те је др. Полит ту пријаву послао кр. буда-пештанском судбеном столу с молбом, да се о тој истрази обавести код кр. судбеног стола бечкеречког, да би се квалификација сведока Ранковића тим боље на видик изнела. За сведока Тимарчевића вели се, да је свој исказ у Бечкереку, опозвао при свом повратку у Београд. Бранилац Милетићев нада се да ће себи и тај опозив моћи набавити. Осим тога преслушаће се још и неки сведоци (међу њима и званичне особе) који ће доказати, да је Милетић у оно доба кад Ранковић и Тимарчевић трде да је био у Београду, давно већ био у Н. Саду. На сваки начин имаће и министар правде после ускрса одговорити на интерпелацију Политову о Милетићевој истрази. Међутим желимо нашем сужнику да трпељиво сноси свој тежак положај: нека га теши саучешће читавог нашег народа и она изрека хришћанска која смисао патње и васкрсенија у себи садржава, изрека: трпен спасен!

НОВИ САД 27. марта. Сутра у понедељник 28. марта отпочиње наше позориште своје представе. Тога дана даваће се **„Стари каплар“**, који се лане, приликом прве представе, нашој публици јако допао, и свагда, где се год до сад давао, изазвао је опште допадање, што и потпуно заслужује, нарочито кад се тако добро представља, као што то чини наша позоришна дружина. — У уторак 29. марта представљаће се у нашем позоришту први пут позната и на гласу шаљива игра А. Вилбрандта **„Младенци“**. У препоруку тога комада доста је навести, да је то сталан комад цар. бечког дворског позоришта у Бечу, и да се тамо представља уз непрекидно допадање позоришног света.

— Због наших ускршњих празника изићи ће идући број „Заставе“ у среду, која долази.

НОВИЈЕ.

— Из *Беча* јављају, да је кнез Горчаков категорично упривио позив на порту, да најдаље до 13. априла (по н. к.) даде своју изјаву што се тиче примања лондонског протокола и разоружања. Ако би та изјава гласила одбијајући, онда ће цар (14. апр. по н. к.) издати **ратну прокламацију**. — Гроф Андраши опет је одложио свој допуст и питање је, да л ће га и наступити. — Бизмарков допут изазвао је у Бечу велику сензацију.

„Нова сл. Преса“ јавља, да се Турска непрестано оружа, јер недржи, да је ситуација миролубива, него напротив мисли да ће питање о разоружању довести по раскида.

— *Из Цариграда* јављају, да је протокол предат Сафет-паши, који је изјавио том приликом, да ће изискати одлуку султанову. — Изаслање специјалног посланика у Петроград ради преговора о разоружању — сумњиво је.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У СРПСКОЈ КЊИЖАРИ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

у Новом Саду

изишла је (и разашиље се претплатницима) приповетка

„СРЕЋА У БРАКУ“

написао грof **Лав Николајевић Толстој**, с руског превео **Сава Петровић**.

Ово је **трећа** свеска

„Библиотеке за женски свет“,

коју издаје горе назначена књижара.

Предајући нашем читалачком свету, а особито нашим Српкињама, ову приповетку чувеногa руског новелисте грофа Л. Н. Толстоја у српскоме преводу, надамо се, да ће у њој наћи здраве забаве и племенитог уживања, и да ће из те верне слике увидети, у чему је управо брачна срећа у животу.

Цена је овој књизи 60 новч. а. вр.

Наруџбине нека се шаљу овамо по адреси горње књижаре, те ће свак бити тачно и брзо послужен.

Прве две свеске **„Библиотеке за женски свет“** могу се још добити, и то:

I. свеска **„Мала грофица“** од Октава Фељета, с француског превео А. Хаџић, по 40 н., лепо увезано 60 н.; а

II. свеска **„Фауст,“** новела И. С. Тургењева, с руског превео А. Хаџић, по 30 н., а лепо увезана 50 н.

☛ Свеска четврта ове библиотеке донеће **„ДРАГА“ (КАРЛА)**, приповетка из чешконародног живота сеоског, написала Божена Немцова, с чешког превео А. Сандић.

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

НЕДЕЉНИ РЕД ПРЕДСТАВА.

У понедељник 28. марта: **„Стари каплар.“** Карактерна црта у 5 делова, од Карла Жујина и Рајхарда, с немачког превео Д. Јокић, музика од Ивана пл. Зајца.

У уторак 29. марта први пут: **„Младенци“**. Шаљива игра у 3 чина, од Адолфа Вилбрандта. С немачког, Г. Сава Рајковић пре редитељ народног позоришта у Загребу, као гост први пут.

У четвртак 31. марта: **„Рукавица и лепеза“**. Шаљива игра у 3 чина, од Бајара и Соважа, превео Ф. Оберлнежевић, Г. М. Рајковићка, пре члан. нар. позоришта у Загребу као гост први пут.

У суботу 2. априла први пут: **„Девојачки завет.“** Шаљива игра у 5 чинова, од грофа Александра Фредра, превео Е. Томић. — Г. М. Рајковићка и С. Рајковић, пре чланови народног позоришта у Загребу, као гости.

Извештај

НОВОСАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ О РАДУ СВОМ У ПРВОЈ ЧЕТВРТИ ГОДИНЕ 1877.

Примање.

Пренешена готовина од 31. децембра 1876.	—	29479 92
Улози на књижице	—	151693 68
Одплаћена главница од зајма на непокретности		26346 —
Одплаћена главница од предујма	—	18726 75
Одплаћени зајам на менице	—	208959 71
Камате од зајма на непокретности	—	6484 66
Камате од предујма	—	607 56
Камате од зајма на менице	—	4555 10
Накнадно уплаћене већ приспеле камате	—	2920 91
Конта ситнијих доходака	—	9 89
Доходарина од непокретни добара	—	23 25
Конта обезбеђени предмета против ватре	—	31 35
Конта мањих дужника	—	4231 34
Одплаћени зајам вересионичке задруге	—	26878 07
Конта резервног фонда	—	5 —
Конта страних завода	—	21000 —
Конта вересионичке задруге за обезбеђење	—	310 —
Конта државних папира	—	10890 —
Камате страних завода	—	77 01
Конта добитка и губитка	—	600 —
		516830 20

Издавање.

Одплаћена главница улагачима	—	215185 89
Камате на то	—	753 20
Конта зајма на непокретности	—	11580 —
„ предујамске радње	—	10140 —
„ зајма на менице	—	186119 12
„ мањих дужника	—	6748 28
„ административних трошкова	—	584 08
„ чиновничке плате и таптијеме	—	4428 52
„ одређетникове плате	—	260 —
„ кућевне кирије	—	150 —
„ пореза	—	514 78
„ вересионичке задруге	—	29229 44
„ страних завода	—	8446 40
„ судских трошкова	—	400 —
„ одобрених камата	—	35 74
„ непокретни добара	—	2508 54
„ покретности	—	7355 —
Приостала готовина за 1. април т. г.	—	32441 21
		516830 20

ТЕОДОСИЈЕ ПОПОВИЋ с. р.
надзиљиговођа.

Прво ц. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

из Новог Сада од 10. марта 1877. почињући.

У Земун: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Земун и Оршаву: средом и суботом у 5 сати по подне.

У Пешту: понедељником, средом, петком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Нови Сад 10. марта 1877

ОТПРАВНИШТВО.

Курз бечке берзе 26. марта (7. апр.)

5% металици	63.65
5% народног зајма	67.60
Државни зајам од 1860 г.	110.40
Акције банчине	813
Кредитне акције	149.40
Лондон	123.15
Угарске разтеретнице	74.25
Темишварске разтеретнице	72.—
Ердељске разтеретнице	71.40
Хрватско-славонске разтеретнице	83.—
Сребро	107.70
Ц. кр. дукати	5.78
Наполеондори	9 84
Немачке марке	60.40

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитера и пароха у Плашком.

Интеркаларна година истиче 6. (18.) марта 1878.

Компетенти нека поднесу своје инструиране молбенице подписаној конзисторији најдаље до 8. (20.) јуна о. г.

Из седнице епархијске конзисторије, у Плашком 8. (20.) марта 1877. 2—3

ЕПАРХИЈСКА КОНЗИСТОРИЈА ГОР. КАРЛОВАЧКА.

Галантеријска, нирнбершка и шпецераја трговина

ЂОРЂА ПЕТКОВИЋА

у Ст. Бечеју

потребује једног шегрта. 2—3

ОГЛАС.

Овим се у писарни кр. поджупаније у Руми на дан 12. травња 1877. у 11½ сати прије подне расписује јавна писмена понудбена расправа за изграђење цесте од Ирига до Руме у дужини од 9357 метара, прорачунано фишкалном ценом од 86200 фор. и за изграђење цесте од Вогња до митровачке међе у дужини од 2818 метра, прорачунано фишкалном ценом од 32.100 фор.

Жаобина за понуду изграђења цесте Ириг-Рума износи 4310 ф., а за цесту Вогањ-митровачку међу износи 1605 фор. а. вр.

Личбени увјети, служећи темељем понудбене разправе, који се код кр. поджупаније румске увидити могу, јесу међу осталим следећи;

1. Земаљској влади остаје придржано право, између понудитеља одабрати си једнога по својем расуђењу без обзира на попуст, дапаче по околности нову расправу расписати, или са понудитељи у сврху даљих попуста у расправу ступити.

2. Једино на писмене благовремено у прописаном року поднешене понуде, узети ће се у обзир, брзојави пак неће се уважити.

3. Да се надаље понуде узмогну уважити, треба да буду састављене полаг правно обвезнога образца, који сваком на расположење стоји код кр. поджупаније румске, затим треба, да су биљеговане и запечаћене, те да садржају жаобину у огласу за сваку појединy радњу прописану.

За сваку горњу цестоградњу, има се посебице понуда ставити, те наслов понуде има гласити:

„Понуда за изграђење цесте од Ирига до Руме у кр. поджупанији румској“ или „понуда за израђење цесте од Вогња до митровачке ме у кр. поджупанији румској.“

4. Понуде морају на дан понудбене расправе до 10 сати пре подне у уручбени записник кр. поджупаније румске предане бити, или пак до тога времена по пошти путем повратне пријамнице кр. поджупанији рум. кој у Руми присјети.

5. Није ли жаобина у готовом новцу положена него у обвезница, то ће се ове рачунати само са 90% дневнога течаја.

6. Попуст за радње, назначене у образцу понуде у смислу огласа, мора бити у постотцих с бројеви и слови изражен.

7. У понуди мора изрично наведено бити: „да су понудитељу основе, свотни прорачун, грађевни увјети, нацрт уговора и личбени увјети познати, да их је добро разумео и да их обвезними признаје, као и то, да су му месне околности подпуно познате.“

Жаобина мора се за осам дана, рачунајући од обавјештења врху примљене понуде, до висине јамчевине попунити иначе сматрати ће се пропалом, а радња или добава бити ће другому предана.

9. Понудитељи остају са својими понудами у обвези све дотле, док непротласи закључак област, код које су понуде предане, те нису властни одштете или издање жаобине захтевати.

10. Жаобина треба да је у понуди точно уписана, јер неприлике, које усљед кривога или мањкавога описања жаобине настану, падају на терет понудитеља.

Кр. хрв. слав. далм. зем. влада, одјел за унутарње послове.

У Загребу дне 24. ожујка 1877. 1—3

Објава.

Јелена плем. Баић продаје из слободне руке своју на *Камендјку* лежећу

земљу од 50 лапаца.

Условија могу се у радњи, у дунавској улици код *„златног анђела“* разумети. 2—3

ПАЈПОВИЈЕ СЛИКЕ

(зејтин-бојом насликане).

УСКРШЊИ ДАРОВИ

У СРПСКОЈ КЊИЖАРИ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

у Новом Саду.

Накладом нашом сад су зготовљене и могу се добити умереном ценом: попрсне слике у златном оквиру 87 cm. високе, 74 cm. широке — посао приповетног у Бечу једног Чеха уметника, руком сликане:

1. кнез црногорски **Никола I.**
2. кнегиња црногорска **Милена.**
3. кнез **Милан М. Обреновић IV.**
4. кнегиња српска **Наталија.**
5. Др. **Светозар Милетић.**
6. Девојка из подунавља.
7. Девојка Босанкиња (у народном руву).
8. Обрана Београда.
9. Српски фрушкогорски манастири: **Беочин, Шишатовац, Раваница, Привина Глава.**

Слике су ове укусно и уметно израђене — на украс ће бити српској кући, где узбуду, а сад најзгодније за дарове о Ускрсу.

Српска књижара

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Др. В. ДИК

зубни лечник из Беча,

јавља овим п. т. публици, да ће у Нови Сад стићи 10. априла (29. марта) ов. год. и ту ће, као и досад, ординирати сваки дан у гостионици „код **царице Јелисавете**“, у соби бр. 22.

ОБЈАВА ЛИЦИТАЦИЈЕ.

„I. Новосадска заложница“ јавља овим, да ће се ту 11. априла (30. марта) 1877. у 8 сати пре подне, под руковањем судског изасланика, на јавној лицитацији продавати заложене ствари, којима је рок откупу био месеца: **јулија августа, септембра. октобра, новембра, децембра 1876. јануара и фебруара 1877. год.** — п. т. купци учтиво се дакле позивају овамо.

Странке, које би још воље биле, своје пале ствари да искупе, или да рок залози продуже, позивају се овим, да то учине најдаље до 10. априла (29. марта) 1877.

У Новом Саду, месеца априла 1877.

Карло Левингер и син.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију,“ Српска народна задружна штампарија.